

Motion till riksdagen 2025/26:2720

av **Markus Wiechel (SD)**

Ändrade regler för studiestöd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga möjligheten att studiebidragets storlek anpassas till respektive studieort och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde se över möjligheten att slopa fribeloppet för studerande och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde se över möjligheten att göra en översyn av kurser som berättigar till studiestöd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att slopa rätten till CSN-stöd för religionsstudier utomlands och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Studiebidragets storlek anpassat till studieort

Sverige ligger i framkant när det gäller stöd till studenter. Vi är inte bara lyckligt lottade som har möjligheten till kostnadsfri högskoleutbildning, vi har även generösa villkor för CSN-lån samt bidrag. Trots detta är det svårt för många studenter att få ekonomin att gå ihop samtidigt som andra klarar sig förhållandevis bra. Skälet till detta är att levnadskostnaden varierar beroende på var någonstans studenten studerar.

Riksdagens utredningstjänst har i en rapport (dnr 2018:1102) hänvisat till Sveriges förenade studentkårer (SFS) för att finna studenters boendekostnader baserat på studieort. År 2018 tillfrågades cirka 3 000 studenter hur mycket de hade betalat för sitt boende under maj månad. Även om just detta är en urvalsundersökning kan den ge en god indikation om boendekostnaderna i respektive kommun (vid låg svarsfrekvens har man valt att inte redovisa något resultat). Skillnaden i boendekostnad mellan olika orter är i många fall mycket stor. Samtidigt gör svårigheten för många studenter att finna bostäder i vissa kommuner att andrahandsuthyrning av bostäder blir vanligare. Det kan då handla om bostäder med en lägre standard till mycket höga priser.

Det är inte bara boendekostnaden som varierar beroende på studieort. Även matpriser och kollektivtrafikens kostnader varierar. Genom en undersökning baserad på PRO:s urval av omkring 60 varor i en matkasse i olika stora butiker i hela landet kan vi även här finna nämnvärda skillnader. Nedan redovisas mediankostnaden för några av Sveriges universitetsstäder samt hur det ser ut i riket samt tabeller över matpriser fördelat på olika kommuner och län. Sist men inte minst redovisas även en tabell över månads- respektive årskort inom kollektivtrafiken (för kategorierna vuxna och studenter) enligt uppgifter från respektive bolag som sköter kollektivtrafiken.

Boendekostnader

Kommun	Kvartil 1	Median	Kvartil 3
Göteborg	3 662	4 303	4 984
Linköping	3 213	4 200	5 000
Lund	3 166	3 623	4 513
Norrköping	–	3 966	–
Stockholm	3 490	4 462	5 500
Umeå	–	3 876	–
Uppsala	3 100	3 543	4 400
Riket	3 260	3 990	4 670

Matpriser

Kommun	Kommunen	Länet	Kommun
Göteborg	938	938	Göteborg
Linköping	931	911	Linköping
Lund	*	912	Lund
Norrköping	934	911	Norrköping
Stockholm	961	933	Stockholm

Umeå	892	918	Umeå
Uppsala	887	905	Uppsala

Kollektivtrafik

Kommun	Månadskort vuxna	Månadskort student	Årskort vuxna
Göteborg	625	470	6 250
Linköping	575	375	5 175
Lund*	550	412,50	5 500
Norrköping	575	375	5 175
Stockholm	860	570	9 010
Umeå**	510	450	4 800
Uppsala	840	560	7 980

Studenters olika förutsättningar visar på vikten av att se över systemet med CSN för att enklare kunna möjliggöra mer rättvisa villkor. Även om dessa siffror naturligtvis skiljer sig från hur det kan se ut idag, är det en realitet att levnadskostnaderna kan skilja sig avsevärt baserat på studieort. Därtill kan möjligheten eller behovet av exempelvis kollektivtrafik variera. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag där studiebidragets storlek baseras på studenters studieort.

Slopat fribelopp

Alla studenter som får studiemedel eller studiestartsstöd har en gräns att förhålla sig till avseende hur stora inkomster de får ha samtidigt under tiden de studerar. Denna maxgräns kallas för fribelopp och gäller per kalenderhalvår, den 1 januari–30 juni och den 1 juli–31 december. Om en studerande har högre inkomster än det aktuella fribeloppet, även inkomster från kapital eller näringsverksamhet, kommer vederbörande inte att ha rätt till lika mycket studiemedel eller studiestartsstöd: Med andra ord minskar såväl bidrag som lån.

Det torde vara en självklarhet att man från samhällets sida ska välkomna och uppmuntra arbete för de som har den möjligheten, som ju kan innebära att de får värdefull arbetslivserfarenhet under studietiden redan innan examen. Mot bakgrund av detta är det tämligen märkligt med ett förhållningssätt där studenter som vill arbeta under sin studietid och har den möjligheten inte fullt ut har friheten att bestämma det själva då de begränsas utifrån rådande bestämmelser kring fribelopp. De kan i och med fribeloppets

tak bli tvungna att tacka nej till jobbpass och måste detaljplanera studieuppehåll noga för att inte riskera att arbeta för många veckor på eventuella extrajobb. Då fribeloppet även omfattar inkomst av kapital innebär nuvarande regler att studenter som genomfört en bostadsförsäljning kan drabbas extra hårt. Fribeloppet kan därmed leda till en minskad rörlighet på bostadsmarknaden samt till att enskilda studenter drabbas av onödiga inlåsnings effekter då de anpassar sig till nuvarande regler i syfte att inte förlora pengar.

Med anledning av coronapandemin togs fribeloppet inom studiemedlen bort fram till och med den 1 juli 2022, vilket inte var till någon nackdel. Tvärtom sände det en tydlig signal om att man värnade studenters frihet att själva bestämma över sin ekonomi. Det var då en enig riksdag som avskaffade fribeloppet för att fler studenter skulle uppmuntras till att jobba under pandemin, inte minst mot bakgrund av att det behövdes extrapersonal inom flera sektorer.

För alla studenter passar det inte att samtidigt arbeta till den grad att dagens fribeloppsgräns överskrids, men för de som kan och vill det bör rimligtvis möjligheten ges utan negativa konsekvenser. Tvärtom ska det alltid löna sig att arbeta, även för studenter, och det kan aldrig anses rimligt att studenter tvingas att tacka nej till arbete eller tvingas att fördröja en bostadsaffär. Det bör mot bakgrund av detta göras en översyn av fribeloppet för att sedan slopa det helt eller delvis.

Översyn av kurser som berättigar studiestöd

I flera år har vi kunnat läsa om kurser som vissa inte ens tror är riktiga till följd av att de bland allmänheten ses som oseriösa. Vid Linnéuniversitetet har man kunnat välja kurser som: ”Vampyrer och makt. Konstruktionen av vampyren i fiktion och samhälle”, ”Harry Potter och hans världar”, samt ”Havskajak – ledarskap och riskbedömning”. Vid andra universitet har det funnits kurser som ”Livets mening”, ”Fotbollens historia”, ”Ölets kultur och vetenskap” samt ”Vardagens mysterier förklarade”. Dessa kurser är säkert roande för en skoltrött student som tillfälligt är i behov av pengar men innebär samtidigt knappast att studenter går ut universitetet med unika kunskaper som de kan konkurrera med på den tuffa arbetsmarknaden. Det krävs därför en översyn av de kurser som studenter idag kan läsa för att bli berättigade till studiemedel, med syftet att slopa möjligheten att få CSN-stöd för vissa av dessa.

Slopas studiestöd för religionsstudier utomlands

I juli 2017 kunde Dagens Nyheter avslöja hur svenska skattebetalare via CSN finansierat utbildningen för 71 personer vid det ultrakonservativa och radikala Medinauniversitetet i Saudiarabien som följer salafistisk/wahabistisk lära. På detta universitet, som anses mycket prestigefullt bland de mest fundamentalistiska islamisterna får endast män studera och samtliga icke-muslimer är bannlysta. Universitetets syfte är dessutom inte bara att sprida den mest extrema tolkningen av islam, utan dessutom att utbilda missionärer. Att sprida salafismen/wahabismen över världen är till och med det uttalade huvudsyftet. Mohammad Fazlhashemi som är professor i islamisk teologi och filosofi vid Uppsala universitet beskrev utbildningen som en ”marinerad i wahhabitiskt, intolerant och sekteristiskt tänkande”. Kostnaden för att ytterligare radikaliserar studenter genom detta universitet landade på omkring 2,5 miljoner kronor under fem års tid. Skälet till att detta kunnat ske är att Högskoleverket (som idag ersatts med Universitets- och högskolerådet) under 2007 beviljat studier vid det Islamiska universitetet i Medina med kommentaren att det håller ”godtagbar standard”, trots att inspektörer omöjligtvis kan ha gjort ett besök.

Bland de svenska medborgare som studerat vid universitetet har flera sedan stukit ut. Stiftelsen Doku som granskar XX har efter en granskning kunnat redovisa vad som blivit av svenskar som fått bidrag för att studera vid Medinauniversitetet och andra lärosäten i Saudiarabien. För närmare hälften av de tidigare studenterna som granskats för studier vid Medinauniversitetet finns kopplingar till extremism och/eller misstänkt ideologiskt motiverad brottslig verksamhet, enligt Doku. Ett flertal personer har uttryckt sympatier för Islamiska staten och varit delaktig i rekrytering till våldsbejakande islamism i Sverige. För minst fem personer finns det även bekräftade uppgifter om att de rest ned till konfliktområdet i Syrien, vilket tyder på att de troligtvis anslutit till terrorgrupper som Islamiska staten (en av dessa är den nu döde IS-terroristen Haris Karicanin från Norrköping) och en handfull personer finns i gruppen obekräftade eller misslyckade Syrienresenärer hos Säkerhetspolisen.

Efter avslöjandet 2017 om de svenska studenterna i Medina öppnade regeringen för att ändra lagen varför CSN idag har fler möjligheter att neka studier vid vissa universitet. Av den anledningen sker det sedan 2018 inte heller några utbetalningar av studiemedel för studier i Medina. Det är naturligtvis positivt, dock inte tillräckligt. Inga studenter bör bli berättigade till studiestöd för religionsstudier utomlands.

Markus Wiechel (SD)